

Gemensam organisation för export- och investeringsfrämjande

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 12 april att ge utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2011/12:92 samt därtill hörande motioner.

Utrikesutskottet behandlar i sitt yttrande framför allt de aspekter av regeringens förslag och av handels- och investeringsfrämjande i övrigt som berör utskottets beredningsområde. Även motion 2011/12:92:N6 (S) behandlas.

Utskottet föreslår att näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motion 2011/12:N6 (S).

I yttrandet finns en avvikande mening (S) och ett särskilt yttrande (MP, V).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslås en sammanslagning av det statligt finansierade export- och investeringsfrämjandet, som utförs av Sveriges exportråd (Exportrådet) och Myndigheten för utländska investeringar i Sverige (Invest Sweden). Regeringen bedömer att export- och investeringsfrämjandet kan effektiviseras i en gemensam organisation, och det statliga stödet för näringslivets internationalisering därmed stärkas. Regeringens förslag innebär att uppgiften att bedriva statligt finansierat investeringsfrämjande förs över till Sveriges exportråd och att Myndigheten för utländska investeringar i Sverige avvecklas. Det förutsätter ändringar i avtalet om Sveriges exportråd mellan regeringen och näringslivet, representerat av Sveriges allmänna utrikeshandelsförening. Den nya organisationen föreslås i avtalet få namnet Sveriges export- och investeringsråd.

Vidare anser regeringen att det inte längre finns behov av att i lag ange Sveriges exportråds möjligheter att leda och planera exportfrämjande verksamhet i utrikesrepresentationen, varför bestämmelsen om detta i 1§ lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m.m. föreslås upphöra att gälla. Motsvarande ändring görs i avtalet om Sveriges exportråd. Lagändringen avses träda i kraft den 1 januari 2013.

Motionen

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion *2011/12:N6 (S)* att riksdagen avslår propositionen. Enligt motionen är konsekvenserna av en sammanslagning av handels- och investeringsfrämjandet inte ordentligt utredda och regeringen bör därför återkomma med ett nytt förslag som innebär att såväl handels- som investeringsfrämjandet kan stärkas i framtiden.

Utskottets överväganden

Sveriges representation utomlands är en vital fråga för vårt lands utrikes-, bistånds- och näringspolitik. Enligt utskottets uppfattning är en väl rustad utrikesförvaltning, både på UD i Stockholm och på plats ute i världen, en förutsättning för att kunna vidmakthålla relationer som ligger till grund för samarbete på många viktiga områden och för att kunna förstå politiska, ekonomiska och kulturella trender. Utskottet har i samband med riksdagens behandling av budgeten för 2012 (2011/12:UU1y) betonat vikten av att Sverige stärker sin närvaro på viktiga tillväxtmarknader och att resurser satsas för att stödja viktiga framtidsbranschers exportsatsningar.

En stor mängd offentliga aktörer är verksamma med handels-, investerings- och Sverigefrämjande. Förutom de som direkt berörs av förslagen i propositionen kan nämnas Exportkreditnämnden, Kommerskollegium, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac), Försvarsexportmyndigheten, Svenska institutet (SI), AB Svensk Exportkredit, Tillväxtanalys, Visit Sweden AB och Nämnden för Sverigefrämjande i utlandet (NSU). Endast ett fåtal av Sveriges aktörer med främjande- och handelsuppdrag har permanent närvaro i utlandet, vilket innebär att ambassader och konsulat har en viktig roll i att bistå dessa aktörer i kontakter med värdlandet och samordna insatser. Detta framkom bl.a. under de besök delegationer från utskottet gjorde under våren i ett antal länder i Sydamerika där ambassaderna har starkt fokus på främjande.

Främjandet är en integrerad del av den svenska utrikespolitiken och utskottet vill understryka vikten av att de främjarinsatser som görs av olika aktörer också genomsyras av de grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter, fred, jämställdhet och hållbar utveckling som vår utrikespolitik vilar på. Svenska utlandsmyndigheter har en viktig roll i att detta synsätt vägleder främjandet på landnivå och att de främjarinsatser som genomförs på ett långsiktigt hållbart sätt stärker Sverige bilden. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag att avskaffa den s.k. funktionella direktivrätten enligt vilken Exportrådet ges möjlighet att planera och leda utrikesrepresentationens exportfrämjande verksamhet. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att bestämmelsen är obsolet och menar att den förändring som föreslås kommer att tydliggöra att beskickningschefen fungerar som chef och ansvarig för alla beskickningens verksamhetsområden. Utskottet vill understryka vikten av att utlandsmyndigheternas resurser och bemanning vid behov anpassas för att hantera detta.

Utskottet vill även beröra ett antal andra frågor där främjandet på ett tydligt sätt är kopplat till utskottets beredningsområde i övrigt. En sådan är företags sociala ansvar (Corporate Social Responsibility, CSR). Utskottet välkomnar att regeringen uppmuntrar svenska företag att tillämpa OECD:s riktlinjer för multinationella företag och att ställa sig bakom de tio principerna om respekt för de mänskliga rättigheterna, arbetsvillkor, miljöansvar och antikorrupcion i FN:s Global Compact. Detta stärker Sverige bilden och svenska företags konkurrenskraft. Allt fler företag inser i dag vikten av att aktivt främja CSR och många söker information och råd om vilka krav som ställs på företag och hur man praktiskt kan arbeta med att integrera CSR i sin verksamhet. Utskottet välkomnar det arbete som regeringen gör inom detta område, men vill understryka vikten av att de aktörer som arbetar med handels- och investeringsfrämjande, inte minst Exportrådet, är engagerade i dessa frågor och kan bistå företag med konkreta råd och information.

Utskottet vill också betona vikten av att i dagens globaliserade värld arbeta med att främja såväl import som export. Sverige beskrivs ofta som ett litet, exportberoende land, men utredningar från bl.a. Kommerskolle-

gium har visat att svensk export och tillväxt i hög grad är beroende av import. Det är också en viktig del av Sveriges politik för global utveckling att verka för ett ökat handelsutbyte med utvecklingsländer. I detta sammanhang fyller ”Open Trade Gate Sweden” en viktig funktion i att underlätta för exportörer från dessa länder att ta sig in på den svenska marknaden genom att informera om vilka regler som gäller för export till Sverige och i förlängningen även till andra EU-länder. Utredningar av verksamheten har dock visat att ökade insatser bör övervägas för att underlätta för företag från utvecklingsländer att få kontakt med svenska importörer och grossister.

Utskottet har tidigare understrukit att förändringar i omvärlden, liksom kraven på en effektiv användning av resurser motiverar anpassningar av den svenska utrikesrepresentationen (2011/12:UU1y). Vid det tillfället betonade utskottet också att en framgångsrik utrikespolitisk verksamhet kräver långsiktig strategisk inriktning och en flexibel och effektiv förvaltning och att regeringen därför bör samråda löpande med riksdagen om den fortsatta strategiska utvecklingen av Sveriges utrikesrepresentation.

Inom ramen för ärendets beredning hölls en föredragning den 24 april med deltagande av tjänstemän från UD. I likhet med regeringen anser utskottet att en sammanslagning av Exportrådet och Invest Sweden innebär att det svenska handels- och investeringsfrämjandet anpassas till den globaliserade nätverksekonomin där export, import och investeringar är olika alternativa vägar för svenska företag att nå ökad tillväxt genom internationalisering. Den globaliserade ekonomin gör att svenska företag i högre utsträckning behöver internationaliseras för att vara konkurrenskraftiga. För företagen kan export, import och gränsöverskridande investeringar vara olika vägar att växa och etablera sig på nya marknader. Genom att slå ihop handels- och investeringsfrämjandet kan företagen erbjudas stöd och rådgivning om dessa olika alternativ inom samma organisation. Det finns även ur kompetenssynpunkt starka skäl att samla resurserna i en gemensam organisation. Utskottet vill understryka att sammanslagningen inte får innebära att investeringsfrämjandet urholkas och utgår från att regeringen noga följer utvecklingen och vid behov vidtar åtgärder.

Utskottet delar även regeringens uppfattning att en sammanslagning bör innebära synergieffekter och administrativa besparingar som innebär att resurser kan föras över till den operativa verksamheten. Utskottet vill betona att de besparingar som kan uppnås ska utnyttjas för att ytterligare stärka den handels- och investeringsfrämjande verksamheten.

Regeringen tillsatte i juli 2009 en offentlig utredning för att göra en bred översyn av den svenska utrikesförvaltningen. Utredaren lämnade mer än hundra förslag och rekommendationer som spänner över ett brett fält och även inkluderar frågor om handels- och investeringsfrämjande, bl.a. förslaget om att avskaffa den s.k. funktionella direktivrätten som behandlas ovan. Utredningens förslag bereds av en expertgrupp på UD. Gruppen

skulle ursprungligen ha lämnat sin slutrapport i april, men har fått sitt mandat förlängt till juni 2012. Utskottet avser att informera sig om resultatet av arbetet.

Utrikesutskottet föreslår att näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag i proposition 2011/12:92 och avstyrker motion 2011/12:N6 (S).

Stockholm den 10 maj 2012

På utrikesutskottets vägnar

Sofia Arkelsten

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Arkelsten (M), Urban Ahlin (S), Walburga Habsburg Douglas (M), Carina Hägg (S), Mats Johansson (M), Carin Runeson (S), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S), Christer Winbäck (FP), Bodil Ceballos (MP), Désirée Pethrus (KD), Julia Kronlid (SD), Hans Linde (V), Ulrik Nilsson (M), Désirée Liljevall (S), Ismail Kamil (FP) och Staffan Danielsson (C).

Avvikande mening

Sammanslagning av Sveriges exportråd och Myndigheten för utländska investeringar i Sverige (S)

Urban Ahlin (S), Carina Hägg (S), Carin Runeson (S), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S) och Désirée Liljevall (S) anför:

I proposition 2011/12:92 föreslås en sammanslagning av det statligt finansierade export- och investeringsfrämjande som utförs av Sveriges exportråd (Exportrådet) och Myndigheten för utländska investeringar i Sverige (Invest Sweden) i den nya organisationen Sveriges export- och investeringsråd. Handelspolitiken är en grundbult i den svenska näringspolitiken. Mer än hälften av vår BNP kommer från exportindustrin. För ett litet land som Sverige, som konkurrerar i en global ekonomi, är det av största vikt att handelspolitiken bidrar till att underlätta export- och investeringsfrämjande.

Vi socialdemokrater avvisar inte regeringens ambitioner att effektivisera verksamheterna för export- och investeringsfrämjande. Det är möjligt att det kan uppstå synergieffekter i samband med sammanslagning av de handels- och investeringsfrämjande verksamheterna. Vi vill dock peka på ett antal punkter som är problematiska i samband med förslaget om sammanslagning av Exportrådet och Invest Sweden.

För det första är det viktigt att konstatera att Exportrådet och Invest Sweden har olika mål och syften med sina verksamheter. Medan Exportrådet har som uppdrag att öka den svenska exporten, ska Invest Sweden vara en central kontaktpunkt för investeringsfrämjande och utforma en strategi för att öka utlandsinvesteringarna i Sverige. Dessa verksamheter har olika behov och inriktningar, och en sammanslagning är inte en garant för att effektivisera verksamheterna.

Exportrådet är också en juridisk person där staten och näringslivet har ett delat ansvar medan Invest Sweden är en myndighet. Frågor som har att göra med statens inflytande över investeringsfrämjandet i den nya organisationen är inte klarlagt i propositionen, och det måste redas ut innan en sammanslagning kan bli aktuellt. Det finns också en risk att Exportrådet blir den starkare parten vid en sammanslagning, varvid frågan om hur det statliga uppdraget för investeringsfrämjandet ska utformas är av största vikt.

För det andra finns det risk för konkurrensnackdelar för svenska företag som väljer att kanalisera sin verksamhet i den nya föreslagna organisationen för export- och investeringsfrämjande. Sveriges allmänna utrikeshandelsförening har bl.a. pekat på att svenska företag som vill exportera måste vara garanterade att uppgifter som lämnas om marknads- och affärsplaner inte återanvänds för organisationens investeringsfrämjande verksamhet.

För det tredje vilar underlaget för den lagda propositionen på ett otillräckligt underlag, en kritik som delas av regeringens eget utredningsstöd, Statskontoret.

Vi begär att regeringen återkommer med ett nytt förslag där ovanstående invändningar beaktas, så att den svenska handels- och investeringsfrämjande verksamheten kan stärkas i framtiden.

Särskilt yttrande

Export- och investeringsfrämjande (MP, V)

Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V) anför:

Regeringen föreslår en sammanslagning av det statligt finansierade export- och investeringsfrämjandet, som utförs av Sveriges exportråd och Myndigheten för utländska investeringar i Sverige. Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att det finns stora behov av att se över Sveriges export- och investeringsfrämjande. Men för oss är frågan om hur exakt olika myndigheter organiseras en sekundär fråga. För oss är det centrala att Sverige får tydliga riktlinjer för export- och investeringsfrämjande som innebär att verksamheten inom dessa områden blir samstämmig med politiken för global utveckling, PGU.

I december 2003 beslutade riksdagen om en ny svensk utvecklingspolitik där målet att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska gälla för alla politikområden. Utgångspunkten är att nationella politiska beslut har globala återverkningar och att alla politikområden kan bidra till arbetet med att bekämpa fattigdom. Snart tio år senare har detta ännu inte fått genomslag inom det svenska export- och investeringsfrämjandet. Exempelen är många där export och investeringar främjats i diktaturer och auktoritära stater utan att frågor om demokrati och mänskliga rättigheter beaktas. Utvecklingsperspektiven och fattigdomsbekämpning har på samma sätt varit frånvarande i verksamheten.

Vi är samtidigt mycket skeptiska till att Exportrådet har fått i uppgift att kanalisera biståndsmedel för utvecklingssamarbete. Detta har skett bl.a. i Sydafrika, en satsning som Shaheed Rajie, utvecklingschefen på Sydafrikas finansdepartement, dömde ut som "bundet bistånd". Han menade också att det "i Sydafrika fanns en mycket tydlig uppfattning om att dessa insatser inte skulle ha någon fattigdomsminskande effekt". Vi delar denna oron. Risken är överhängande att det kommer det bli det svenska näringslivets intresse att inte mottagarlandets prioriteringar, som kommer att styra utvecklingssamarbetet om det kanaliseras genom svenska myndigheter vars uppgift är att främja export och investeringar.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser därför att det krävs en övergripande översyn av Sveriges export- och investeringsfrämjande för att det ska upprättas tydliga människorättskriterier för denna verksamhet och för att främjandet ska ske i samstämmighet med PGU.